

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2018/68
Karar Sayısı : 2018/87
Karar Tarihi : 11/7/2018
R.G. Tarih – Sayı : 16/10/2018 – 30567

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 5. İcra Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 22/5/2003 tarihli 4857 sayılı İş Kanunu’nun 34. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “...*mevduata uygulanan en yüksek*...” ibaresinin Anayasa’nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İcra takibine konu kıdem tazminatı, fazla mesai alacağı ve genel tatil alacağı olarak hükmedilen alacak kalemlerine en yüksek banka mevduat faizi oranı olarak %15 yıllık faiz oranının uygulanması nedeni ile icra takibinin iptali talebiyle açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa’ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun’un itiraz konusu ibareyi içeren 34. maddesi şöyledir:

“Ücretin gününde ödenmemesi

*Madde 34- Ücreti ödeme gününden itibaren yirmi gün içinde mücbir bir neden dışında ödenmeyen işçi, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınabilir. Bu nedenle kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayısal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez. Gününde ödenmeyen ücretler için **mevduata uygulanan en yüksek** faiz oranı uygulanır.*

Bu işçilerin bu nedenle iş akitleri çalışmadıkları için feshedilemez ve yerine yeni işçi alınamaz, bu işler başkalarına yaptırılamaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 2/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle itiraz konusu kural uyarınca mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının tespitinde bankacılık uygulamasında bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına fiilî uygulamalarını göstermeyen ancak uygulayacaklarını bildirdikleri azami faiz oranları ile bankaların şubelerine ve müşterilerine göre değişen şekilde uyguladıkları en yüksek faiz oranı şeklinde farklı faiz oranlarının bulunmasının sorunlara yol açtığı, mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının yasal faiz oranının altında kalabildiği, işçi lehine olduğu düşünülen bu hükmün öngörülebilirlik ve erişilebilirlik gerekliliklerini karşılamaması sebebiyle işçi ve işveren aleyhine olduğu, uyumsuzluğun çözümü yolunu kapattığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 4857 sayılı Kanun'un 34. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde, işçilerin gününde ödenmeyen ücretleri için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanacağı belirtilmiş olup cümlede yer alan “...mevduata uygulanan en yüksek...” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; insan haklarına saygılı olan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı tutum ve davranışlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de *belirliliktir*. Bu ilke, yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliksel gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır. Belirlilik ilkesi hukuki güvenlikle bağlantılı olup bu ilke gereği bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

7. Hukuk devleti olmanın gerekliliklerinden biri de kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

8. Kanun koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin gerekliliklerinden olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken

ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da *ölçülülük ilkesi* gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

9. İtiraz konusu kural, gününde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmasını öngörmektedir. Kural işverenin işçiye olan ücret borcunu ödemede temerrüde düşmesi hâlinde uygulanacak temerrüt faizinin oranını belirlemektedir. Temerrüt faizi, para borcunun ifasında temerrüde düşülmesi hâlinde ödenmesi gereken faizi ifade eder. Ücret ödeme borcunda temerrüde düşülmesi hâlinde uygulanması gereken oran, itiraz konusu kural uyarınca mevduata uygulanan en yüksek faiz oranıdır.

10. Mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının kanunlara ve bu kanunlara dayanılarak yürürlüğe konulan karar ve tebliğlere göre belirlenmesi mümkündür. 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 40. maddesinin (III) numaralı fıkrasının (a) bendinde *"Bankanın (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) temel görev ve yetkilerinin yürütülmesi amacıyla mevzuatla Bankaya verilen yetkiler çerçevesinde bankalar, ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını belirlenecek esaslara göre Bankaya bildirirler."* hükmü yer almaktadır.

11. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun *"Faiz oranları ile diğer menfaatler"* başlıklı 144. maddesinde ise *"Bakanlar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azamî miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini Merkez Bankasına devredebilir."* kuralına yer verilmiştir. Bu kurala aykırılığın yaptırımı ise 5411 sayılı Kanun'un 146. maddesinin birinci fıkrasının (r) bendinde düzenlenmiştir. Buna göre 5411 sayılı Kanun'un 144. maddesi uyarınca alınan kararlara ve yapılan düzenlemelere uyulmaması hâlinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu kararıyla ve gerekçesi belirtilmek suretiyle yirmi bin Türk lirası, ayrıca Bakanlar Kurulu veya Merkez Bankası tarafından miktar ya da oranların tespit edildiği durumlarda söz konusu miktar ve oranlara aykırı şekilde faiz alınması veya verilmesi ya da menfaat sağlanması hâlinde, sağlanan menfaat tutarı kadar idari para cezası uygulanmaktadır.

12. 5411 sayılı Kanun'un 144. maddesine dayanılarak çıkarılan 16/10/2006 tarihli ve 2006/11188 sayılı Bakanlar Kurulu kararının *"Faiz oranları ile kâr ve zarara katılma oranları"* başlıklı 3. maddesine göre: *"(1) Bankaların mevduata ve kredilere uygulayacakları faiz oranları ile katılma hesaplarına uygulayacakları kâr ve zarara katılma oranları ve bu oranların kısmen veya tamamen serbest bırakılması Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca yayımlanacak tebliğlerle düzenlenir. Bankalar mevduata peşin faiz veremezler."* Bu Kararın *"Bildirme ve ilan"* başlığını taşıyan 5. maddesi uyarınca *"(1) Bankalar, mevduat ve kredi faiz oranları ile katılma hesapları kâr ve zarara katılma oranlarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca yayımlanacak tebliğler ile belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde bu Bankaya bildirmek ve ilan etmek zorundadırlar."* Bu kararın 8. maddesinde ise karar ve tebliğlere aykırılığın yaptırımı düzenlenmiştir. Buna göre *"(1) Bu Karar ve bu Karara ilişkin olarak çıkarılan tebliğlere aykırı işlem yapılması halinde ilgililer hakkında 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 146 ncı maddesi hükümleri uygulanır."*

13. 2006/11188 sayılı Bakanlar Kurulu kararında verilen yetkiye dayanılarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları ile Kredi İşlemlerinde Faiz Dışında Sağlanacak Diğer

Menfaatler Hakkında Tebliğ (Sayı: 2006/1) yürürlüğe konulmuştur. Bu Tebliğ'in "*Bildirme ve ilan*" başlıklı 6. maddesi şu şekildedir: "*(1) Bankalarca serbestçe belirlenen mevduat ve kredi işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranları ile katılma hesaplarında uygulanacak kâr ve zarara katılma azami oranları uygulamaya konulmadan önce Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezince tespit edilecek esaslar çerçevesinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. (2) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirdikleri azami oranları aşmamak kaydıyla, mevduat ve kredi işlemlerinde uygulayacakları faiz oranlarını ve katılma hesaplarında uygulayacakları kâr ve zarara katılma oranlarını vadelerine göre tüm şubelerinde halkın görebileceği şekilde ilan eder ve bu oranları internet sitelerinde yayımlar.*"

14. Açıklanan mevzuat hükümleri uyarınca mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının tereddüte mahal olmaksızın tespiti mümkün olduğundan bu hususta herhangi bir belirsizlik söz konusu değildir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bankalarca mevduata uygulanan azami faiz oranlarını sürekli güncellemeleri de içerecek şekilde ilan etmektedir. Dolayısıyla mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının öngörülebilmesi de mümkündür.

15. Öte yandan ücret borcunun kaynağı olan hizmet sözleşmesi esas itibarıyla 4/2/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bununla birlikte işçi ve işveren arasındaki hizmet sözleşmesinden doğan hukuki ilişkiyi düzenleyen kurallara 4857 sayılı Kanun'da da yer verilmiştir. Böylelikle hizmet sözleşmesinden doğan hukuki ilişki, sözleşme özgürlüğü prensibinin geçerli olduğu özel hukuk alanındaki diğer sözleşmelerden kaynaklanan hukuki ilişkilerden farklı bir hukuki rejime tabi kılınmıştır. İşçinin ekonomik açıdan da işverene bağımlı olması sebebiyle işçi ve işveren arasındaki hizmet sözleşmesinden doğan hukuki ilişkinin sözleşme özgürlüğü prensibine tabi olduğu ve eşitler arasında bir sözleşme ilişkisi olduğu söylenemez. Aynı eşitsizlik hizmet sözleşmesinin kuruluşu aşamasında da geçerli olduğundan bu sözleşmenin ifasına veya olası sözleşmeye aykırılık hâllerine ilişkin sözleşme şartlarının işçinin de gerçek iradesini yansıtır şekilde sözleşmede belirlenmeyebileceğini öngören kanun koyucu, işçiyi koruyan kurallar ile işçi ve işveren arasındaki ilişkiyi düzenlemektedir. İtiraz konusu kural da işçi ve işveren arasındaki hizmet sözleşmesinden doğan ücret borcunun gününde ödenmemesi hâlinde piyasa koşullarında mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmasını öngörmek suretiyle işçinin korunmasını, dolayısıyla kamu yararını amaçlamaktadır. Böylelikle gününde ödenmeyen ücret alacağının değişkenlik gösteren piyasa koşulları karşısında değerinin korunması hedeflenmektedir.

16. İtiraz konusu kural, ücret alacağının değişkenlik gösteren piyasa koşulları karşısında değerinin korunması işleviyle işverenin ücret borcunu geç ödememek suretiyle menfaat temin edebilmesi ihtimalini de bertaraf etmektedir. Böylece ücret alacaklarının gününde ödenmesi temin edilmeye çalışılmaktadır.

17. Değişen piyasa koşulları karşısında bir taraftan sözleşme ilişkisinde zayıf konumda olan işçinin ücret alacağının değerinin korunmasını diğer taraftan ise ücret borcunun vadesinde ifa edilmesini sağlamaya yönelik kuralın bahsi geçen düzenlenme amacına ulaşılması yönünden elverişli, gerekli ve orantılı olmadığı söylenemeyeceği, dolayısıyla kamu yararı amacıyla öngörülen kuralın adalet ve hakkaniyeti ihlal eden bir yönünün bulunmadığı görülmektedir.

18. 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'da sabit bir faiz oranı belirlenmiş ancak belirli sınırlar dâhilinde bu oranda Cumhurbaşkanı tarafından değişiklik yapılabilmesine imkân tanınmıştır. Buna göre işçi alacakları yönünden mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanacağını düzenleyen dava konusu kuralın 3095 sayılı Kanun'da belirtilen faiz oranı ile kıyaslandığında işçinin ücret alacaklarının

ödenmesi sürecinde değişen piyasa koşullarına daha çabuk uyum sağlanması imkânı verdiği kuşkusuzdur. Dolayısıyla dava konusu kuralda genel olarak işçi yönünden daha güvenceli bir koruma öngörüldüğünün kabulüyle düzenleme yapılması kanun koyucunun takdirinde olup bu yönüyle de kuralın adalet ve hakkaniyete ters düşen bir yönünün bulunduğu söylenemez.

19. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

20. Kuralın Anayasa'nın 36. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 34. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...*mevduata uygulanan en yüksek...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 11/7/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye	Üye	Üye
Serruh KALELİ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Recep KÖMÜRCÜ

Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Esas Sayısı : 2018/68

Karar Sayısı : 2018/87

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ